

Leerlingen- en ouderparticipatie

Wat?

Leerkrachten, ouders, leerlingen, directie... ze hebben allemaal bepaalde verwachtingen, bekommernissen, vragen, bedenkingen bij wat er zich op school afspeelt. Ze beschikken ook allemaal over kennis van verschillende aard en oorsprong. Door met elkaar in dialoog te gaan, de verschillende zienswijzen en standpunten uit te wisselen en naar afstemming te zoeken, bouwt ieder als het ware nieuwe kennis op waardoor men de gelegenheid krijgt om de eigen uitgangspunten en ervaringen, de eigen aanpak weer in vraag te stellen.

Dat betekent dat we participatie van ouders en leerlingen heel ruim zien. Het gaat niet enkel om formele participatie zoals in een oudercomité of een leerlingenraad, maar om een basishouding in de dagdagelijkse omgang tussen leerlingen, leerkrachten, ouders, directie en andere betrokkenen tijdens de lessen, aan de schoolpoort in een werkgroep...

Reële participatie op school heeft te maken met de mate waarin openheid aanwezig is en mogelijkheden bestaan om vanuit een gelijkwaardige positie de dialoog met leerlingen en ouders aan te gaan met betrekking tot relevante thema's op school om zodoende beter onderwijs te realiseren.

Leerlingparticipatie.

'Ik geniet zoveel mogelijk van het leven, maar de school is er te veel aan.'¹ Kevin verwoordt het kort maar krachtig. Hij wil wel leren, maar is de school moe. Hij heeft een gezonde ambitie, maar hij knapt af op de context. En omdat hij geen vrienden heeft is de laatste lijm om graag naar school te gaan opgelost.

Vijftig jaar na Piaget – leren is doen, zeventig jaar na het historische leerplan van 1936 - projectonderwijs – is er nog steeds de noodzaak om het leren te definiëren in zijn naakte waarheid. Zolang de leerling zich concentreerde, de codes van de school begreep, de leerkracht respecteerde, leergierig en geduldig de aandacht er bij hield, was er geen vuiltje aan de lucht. De leersnelheid was recht evenredig met de verbale vaardigheid en het imago van de leerkracht.

Maar zoals Dylan al zong, de tijden zijn veranderd. In plaats van een gehoorzaam wezen dat met één blik tot de orde kon worden geroepen verscheen een mondig, zelfbewust opdongertje dat inspraak wil en actie, dat wil leren maar de school met al zijn moeten moe is. En rebels reageert door ofwel minimalisme, ofwel door te spijbelen. Erger is het als de angst toeslaat en de school te mijden is – schoolweigering – of als de valkuil van het perfectionisme elk ontspannen gevoel verjaagt.

Ouderparticipatie.

Sommige ouders verlenen aan de school actieve steun. Ze helpen waar nodig met klussen, als chauffeur bij projecten, als leesmoeder of –vader, als helpende hand bij de opendeurdag... Of ze geven passieve steun via een stilzwijgend akkoord met de gang van zaken, als plichtsbewuste betaler van de schoolrekening... Ze leggen de school geen strobreed in de weg. Door hun schoolkeuze en door, concreter, hun kind in te schrijven in de school verklaren ze zich akkoord met de gang van zaken, met de schoolcultuur, met het pedagogisch project.

---

¹ Welzijnszorg (2007) *Onderwijsdossier. Wij tekenen voor de toekomst.* p. 139

Net zoals er leerlingen zijn die de schoolcontext, de taal die er gesproken wordt, de codes die er onuitgesproken spelen moeten leren kennen, zo zijn er ouders voor wie 'de school een wereldje vormt met een heel eigen taalgebruik, veel afkortingen, specifieke vergaderingen en een welbepaalde schoolcultuur. Daardoor hebben vele ouders het gevoel dat ze onkundig zijn tegenover het schoolteam. Wegblijven op school lijkt hen dan de veiligste oplossing.'² Kortom, 'ouderbetrokkenheid is niet voor elke ouder evident. Dat heeft – in tegenstelling tot wat vaak wordt gezegd – niet met onwil te maken maar met de eigen negatieve schoolervaringen, geen geloof meer in zichzelf, de cultuurkloof en ook drempelvrees.'³

De school wordt uitgedaagd om die ouders te steunen en te helpen in de schooljungle. Paternalisme, bevoogding... zijn niet aan de orde. Integendeel, 'de eerste stap naar betrokkenheid van kansarme ouders is meteen de moeilijkste: we hebben een andere benadering nodig. In die benadering gaan we ervan uit dat zowel de school als de ouders het beste voorhebben met de leerling. Kansarme ouders willen een betere toekomst voor hun kind. Ze weten dat het onderwijs daarvoor belangrijk is. Elke ouder is dan ook in zekere mate geïnteresseerd in wat er op school gebeurt. Maar niet elke ouder heeft dezelfde mogelijkheden om dat ook te laten zien. Het is aan de school, als professionele en sterkste partner, om de communicatiekloof te overbruggen en ouderbetrokkenheid te stimuleren.'⁴ Openheid, vertrouwen, de wil om in ouders te investeren en de basishouding van gelijkwaardigheid zijn evenveel kwaliteiten die essentieel zijn om van een goed 'oudercontact' te spreken. Eens te meer wordt bevestigd dat de houding van de school, het team, de klasleerkracht, de begeleider... de meest cruciale factor is.

Waarom?

Als de school haar oor te luisteren legt bij ouders en leerlingen en voeling probeert te krijgen met hun perspectief, dan kan ze de aanpak en organisatie ook beter afstemmen op hun noden en behoeften. Dat geldt niet alleen op het niveau van de school en het schoolbeleid, maar evenzeer voor de individuele leerkracht in de klas in het dagdagelijks contact met de leerlingen of tijdens een babbel met de ouders aan de schoolpoort.

Wanneer de school met ouders en leerlingen het gesprek aangaat over bepaalde knelpunten of onderwerpen en samen met hen zoekt naar oplossingen, dan kunnen er afspraken of regels uit de bus komen waar alle betrokken partijen zich in kunnen vinden. Het geeft de school, maar ook de ouders en de leerlingen de gelegenheid om problemen vanuit mekaars invalshoek te zien.

Als je als school oog hebt voor de sterke punten van ouders en leerlingen en hen uitnodigt er iets mee te doen, dan stijgt hun zelfwaardegevoel en voelen ze zich positief door de school aangesproken.

Als alle betrokkenen op school meer inzicht krijgen in elkaars leefwereld, ervaringen en competenties en van daaruit samen aan de slag kunnen gaan, dan groeit de betrokkenheid en stijgt het welbevinden. Dit is de ideale voedingsbodem om samen te leren.

---

² Idem p. 81

³ Welzijnszorg (2007) *Onderwijsdossier. Wij tekenen voor de toekomst.* p. 82

⁴ Idem p. 86

Hoe?

Vanuit de beste bedoelingen verwachten scholen dat leerlingen en ouders meestappen in de participatiekanalen die door de school worden opgelegd. Leerlingen en ouders moeten actief betrokken zijn. Passiviteit wordt vaak geïnterpreteerd als een gebrek aan motivatie of interesse. Het gaat dan in veel gevallen over formele vormen van participatie zoals ouderraden of leerlingenraden, waar vaak enkel de ouders en leerlingen op afkomen die zich goed voelen bij een vergadercultuur.

Het is helemaal niet verkeerd te werken met een leerlingenraad of een ouderraad, maar het is even noodzakelijk dat er daarnaast voortdurend gewerkt wordt aan een participatieve basishouding. Leerlingen en ouders hechten geen geloof aan een ouderraad of leerlingenraad als ze niet het gevoel krijgen dat ze op andere momenten door de school ernstig genomen worden.

Het komt er op neer dat de school zich moet afvragen hoe leerlingen en ouders in al hun verscheidenheid binnen de school participeren en welke betekenis ze zelf aan die participatie geven. Het stilstaan bij die vragen zal de school helpen om haar participatie initiatieven meer af te stemmen op ouders en leerlingen en te werken aan een visie op participatie.

Dat afstemmingsproces kan je samenvatten in vier dubbele vragen:

Het inhoudelijk aspect

Over welke kwesties wil de school het met ouders en leerlingen hebben?

Over welke kwesties willen ouders en leerlingen het met de school hebben?

Het zoeken naar afstemming op het vlak van thema's, bedoelingen en terreinen tussen de actoren

Het tijdsaspect

Waar in het proces willen we dat ouders en leerlingen participeren?

Waar in het proces willen leerlingen en ouders participeren?

De afstemming over het moment in het proces waar de ander participeert. Bij het ontwerpen, het uitvoeren, het evalueren en/of het bijsturen van initiatieven.

Het inspraakgehalte-aspect

Hoe groot is het inspraakgehalte dat we aan ouders en leerlingen willen geven?

Hoe groot is het inspraakgehalte dat leerlingen en ouders verlangen?

M.a.w. waar op het continuüm tussen het in eigen handen houden van informatie, initiatieven en beslissingen en het uit handen geven ervan komen we tot afstemming.

Het procedure aspect

Welke procedure verkiezen wij?

Welke procedure verkiezen leerlingen en ouders?

In welke formele vorm van participatie kunnen we elkaar vinden? Vinden we afstemming over de mate waarin participatie geïnstitutionaliseerd dient te worden?

Als je als school werk wil maken van ouder- en leerlingenparticipatie is het niet enkel belangrijk om naar afstemming te zoeken, maar ook de kwaliteit van het participatieproces te bewaken. Volgende aandachtspunten kunnen je daar bij helpen.

- Zorg voor besef van invloed bij de participanten.
- Ruimte voor eigen zingeving, eigen betekenisverlening in het afstemmingsproces.
- Aandacht voor een niet-vrijblijvende communicatie tussen de actoren.
- Aandacht voor de eigenheid van de participanten.
- Appreciatie voor de competenties van de actoren.
- Aandacht voor integratie, het samenwerken.